

СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. С. КУЗНЕЦЯ

Ключові слова: іншомовна підготовка студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця, комунікативна компетенція, іншомовна компетентність, взаємодія, організація навчальної діяльності з іноземної мови.

Створення системи професійно-орієнтованої іншомовної підготовки студентів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця / Т. А. Борова

Ключевые слова: языковая подготовка студентов ХНЭУ им. С. Кузнеця, коммуникативная компетенция, языковая компетентность, взаимодействие, организация учебной деятельности по иностранному языку.

Создание системы профессионально ориентированной языковой подготовки студентов Харьковского национального экономического университета им. С. Кузнеця / Т.А.Борова

Keywords: S.Kuznets KhNUE students professionally orientated foreign language education, communicative competent, foreign language competence, mutual cooperation, foreign languages learning process organization.

S.Kuznets Kharkiv National University of Economics Students Professionally Orientated Foreign Language Education System Development/ T.Borova

Глобалізоване суспільство й ера економіки знань вимагають від працівників постійного вдосконалення набутої компетентності та розвиток своїх професійних якостей. Нині фахівця нової генерації неможливо уявити без володіння іноземними мовами. Головною метою вивчення іноземних мов є формування у студентів загальних та професійно зорієнтованих

комунікативних іншомовних компетенцій щодо забезпечення ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі. Сучасні підходи та технології викладання іноземних мов сприяють вивченню мови, проте виникають суперечності між вимогами суспільства до підготовки фахівців і відсутністю системи іншомовної підготовки майбутніх спеціалістів, зокрема з економічних спеціальностей; між вимогами до якості викладання предмету і рівнем науково-теоретичного та технологічного його здійснення.

Проведений аналіз наукової літератури засвідчує, що проблема розвитку комунікативної іншомовної компетентності у процесі вивчення іноземної мови досліджувалась у працях С. Амеліної, Л. Биркун, О. Вєтохова, І. Зимньої, Т. Колбіної, І. Кухти, С. Ніколаєвої, Г. Рогової, Є. Полат, Ю. Пассова, Н. Сахарової В. Скалкіна, Н. Тучіної та ін. Становлять інтерес наукові праці з питань навчання іноземній мові за професійним спрямуванням (О. Бакаєвої, О. Борисенко, І. Зуєнко та ін.), іншомовної підготовки студентів економічних спеціальностей (О. Хоменко). Заслужують на увагу дослідження західноєвропейських науковців щодо компетентнісного підходу у процесі навчання іноземних мов, а саме: М. Бернс, М.Кенел та ін.

Проте питання розроблення системи іншомовної підготовки фахівців з економічних спеціальностей не розглядалося останнім часом, враховуючи, що одним із чинників якісної підготовки фахівця є формування у нього іншомовної компетентності за професійним спрямування. Виходячи із зазначеного вище, визначається доцільність обґрунтування створення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки фахівця, зокрема майбутнього економіста.

Мета статті полягає у висвітленні результатів створення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів Харківського національного економічного університету (ХНЕУ) ім. С. Кузнеця, застосування якої підвищило якість підготовки фахівців з економічних спеціальностей та комп'ютерних наук з іноземної мови. **Завдання:**

обґрунтувати своєчасність створення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця, проаналізувати ефективні методи, форми та засоби формування комунікативної іншомовної компетентності у студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця; виокремити основні шляхи організації процесу навчання іноземній мові у ХНЕУ ім. С. Кузнеця та показати результати застосування системи іншомовної підготовки студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

З метою вирішення завдань, які поставлені у статті, використано такі методи дослідження: моделювання та проектування інноваційної системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця; систематичного спостереження за процесом іншомовної підготовки студентів нашого ВНЗ з метою виявлення її особливостей; методи педагогічної діагностики (опитування, бесіда, анкетування) студентів університету та викладачів іноземних мов щодо ефективності застосування системи професійно зорієнтованої іноземної підготовки студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця, а також статистичні методи для опрацювання отриманих у ході дослідження даних.

Нові перетворення у системі вищої освіти повинні, по-перше, підвищити якість навчання, що, своєю чергою, впливатиме на вимоги до рівня системності та комплексності професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів, до їх готовності успішно вирішувати основні завдання професійної та соціальної діяльності відповідно до встановлених освітніх та професійних вимог, по-друге, стимулювати пошук науково обґрунтованих та більш ефективних підходів щодо вдосконалення системної організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Враховуючи це, важливим стає розуміння науково-педагогічними працівниками вищів процесу формування фахівця нової генерації з урахуванням особливостей розвитку інформаційного суспільства. З огляду на це, виникає необхідність створення інноваційної системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів економічних спеціальностей. Розглянемо теоретичне

підґрунтя та основні складові цієї системи.

Відомо, що на початку XXI століття спостерігається стрімке зростання науково-технічного потенціалу. У результаті світ перейшов з індустріальної епохи до постіндустріальної або до інформаційного суспільства. У постіндустріальному суспільстві соціальна ефективність освіти стає більш високою. Основою побудови такого суспільства є інформатизація, яка виявляється результатом розвитку інформаційних технологій. Головним фактором суспільного розвитку інформаційного суспільства визначено виробництво та використання науково-технічної та іншої інформації (З. Бзежинський, Д. Белл, Дж. Пелтон, А. Тоффлер, Х. Еванс та інші) [1, с. 268 – 269]. Як зазначають науковці, діяльність професіонала в інформаційному суспільстві безумовно пов'язана з науково-технічним розвитком та розвиненими телекомунікаційними засобами. Для постіндустріального суспільства характерною є концепція сталого розвитку. Концепція сталого розвитку є основою теорії соціальної політики в умовах глобалізації. Основою сталого розвитку є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дають змогу дуже швидко моделювати різні варіанти напрямів розвитку, з високою точністю прогнозувати їхні результати та обрати найбільш оптимальний [2]. Таким чином, основними концепціями, які мають практичну реалізацію застосування системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів вишу, враховуючи сучасні методи та форми навчання у сфері вивчення іноземної мови, можна визначити такі: концепція сталого розвитку та концепція інформаційного суспільства.

Поряд з системним підходом провідну роль відіграє синергетичний підхід (Г. Хакен, І. Пригожин, С. Курдюмов, В. Буданов), який є підґрунтям у моделюванні будь-яких систем. Зазначимо методологічні принципи синергетики у контексті взаємодії учасників навчального процесу: гомеостатичність, ієрархічність, нелінійність, незамкнутість (відкритість), нестійкість, динамічна ієрархічність (емерджентність) та спостерігальність

[3]. Усі ці принципи також можуть бути покладені в основу розроблення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів вишу, тому що відповідають за стабільність існування створеної системи.

Головним принципом створення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів вишу став принцип безперервної іншомовної підготовки студентів економічних вищих навчальних закладів, що задекларований ректором ХНЕУ ім. С. Кузнеця доктором економічних наук, професором В. Пономаренко.

Значне місце у системі професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів відведено діяльнісному підходу, який є основою будь-якої діяльності, зокрема вивченню іноземної мови. Дослідження особливостей педагогічної діяльності проводилося вітчизняними та зарубіжними науковцями (В. Блум, Т. Гускей, Н. Кузьміна, З. Курлянд, Л. Подимова, В. Семиченко, В. Сластьонін).

В основу навчального процесу з вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням покладений міждисциплінарний підхід. Інший підхід, що є важливим у підготовці сучасних фахівців є компетентнісний підхід. Тому що з використанням компетентнісного підходу компетенції розглядаються як результат освіти і виступають новим типом цілепокладання у ході проектування освітніх систем. Питанням компетентнісного підходу присвячені праці Н. Бібік, Л. Ващенко, Г. Єльнікової, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Савченко, О. Пометун, В. Пономаренко та ін. Прийнятий в сучасній вітчизняній методиці комунікативний підхід до навчання іноземних мов зумовлює вибір цілей, згідно з якими визначаються принципи, зміст, методи, прийоми та засоби навчання.

Зауважимо, що комунікативна компетенція відіграє важливу роль у процесі підготовки фахівців нової генерації, тому її розглядають не тільки як перелік різних одиниць, набори правил, що зберігаються в пам'яті людини, а і як знання й уміння комбінувати їх у мовні програми. Це здатність людини використовувати країнознавчі, прагматичні, мовні, дискурсійні і стратегічні

знання й уміння в спілкуванні. М. Вятютнев запропонував комунікативну компетентність розуміти як вибір і реалізацію програм мовної поведінки у залежності від здатності людини орієнтуватися у тих чи інших обставинах спілкування; вміння класифікувати ситуації у залежності від теми, завдання, комунікативних установок, що виникають у студентів до бесіди, а також під час бесіди у процесі взаємної адаптації [4, с.38]. У межах комунікативної компетентності розглядається й іншомовна компетентність. Н. Сахарова визначає іншомовну компетентність як результат професійної підготовки готовність до іншомовної діяльності у різних сферах у відповідності до пріоритетів самої особистості. Іншомовна компетентність не просто сукупність знань, умінь і навичок, що є результатом освітнього процесу, вона віддзеркалює взаємодію іншомовних знань, умінь та ціннісних відношень особистості [5]. Іншомовна компетентність відображає сутнісні характеристики комунікативної компетентності.

У світлі зазначених вище принципів, зауважимо, що головною метою вивчення іноземних мов є формування у студентів загальних та професійно зорієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій (лінгвістичної, соціолінгвістичної і прагматичної) для забезпечення ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі [6].

Програма з англійської мови для професійного спілкування, враховуючи сучасні досягнення в галузі лінгвістики, педагогіки, психології, психолінгвістики та методики викладання іноземних мов, а також Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти щодо рівнів володіння мовою [6, с.2], компетенцій користувача, можливих контекстів користування мовою, процедур складання програм і контролю результатів навчання, пропонує розглядати професійну іншомовну компетенцію як формування у студентів різних спеціальностей здатності навчатися, їх предметних знань та попереднього досвіду, яке здійснюється в межах ситуативного контексту, пов'язаного з навчанням і спеціалізацією для реальних академічних і професійних сфер і ситуацій [7, с.7–8]. Тобто пріоритетними є принципи

комунікативного підходу, а саме: практична спрямованість навчання, функціональний підхід до відбору та презентації мовного матеріалу, врахування індивідуально-психологічних особливостей студента та його рідної мови.

У процесі розроблення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів університету враховувалося, що розвиток професійної іншомовної комунікативної компетентності неможливий поза соціально-професійним середовищем, для моделювання якого необхідно створити відповідні педагогічні умови, де невід'ємною складовою є діалог між учасниками навчального процесу. Нами використана двокомпонентна система взаємодії діяльності викладача, діяльності студента, змісту освіти, тому що в цьому разі виникає їх спільна діяльність щодо розв'язання будь-якого завдання, рішення якого може з'являтися в процесі його виконання, у ході спільної праці студента та викладача. При цьому студенти відіграють роль суб'єкт-об'єкта або суб'єкта навчання.

У ході такої взаємодії між викладачем і студентом відбувається пристосування та адаптація у процесі управління навчальною діяльністю, а управління з боку викладача перетворюється на самоуправління навчальним процесом з боку студента. Поняття адаптивного управління було визначено Г. Єльніковою – це процес взаємовпливу, що викликає взаємопристосування поведінки суб'єктів діяльності на діа(полі)логічній основі, яка забезпечується спільним визначенням реалістичної мети з подальшим поєднанням зусиль і самоспрямуванням дій на її досягнення [8]. Таке тлумачення є відправним моментом у розумінні поведінкових основ учасників навчальної діяльності, а саме: в основі їх спільної діяльності лежить діалогічна взаємодія і розуміється нами як особливий рівень комунікативного процесу, що відповідає потребам людини в особистісному контакті, який відбувається на основі погодження особистих цілей людини та цілей суспільства (організації). Взаємодію О. Гончар визначає як «складний багатобічний процес, у ході якого має місце взаємозмінювання суб'єктів, що зумовлено їх взаємовпливом» [9, с. 15]. Якщо

підґрунтям взаємовпливу суб'єктів є діалог, то відбувається комунікація, у ході якої знаходиться спільна дія, що веде до спільного вирішення завдань. Отже, діалогічна взаємодія – процес взаємовпливу суб'єктів діяльності у ході спільного вирішення завдань на комунікативній основі. Процес спільного вирішення завдань є взаємовигідним, тому мотивація зростає з обох боків комунікантів. Таким чином, діалогічна взаємодія є однією з педагогічних умов ефективного засвоєння знань, зокрема з іноземної мови.

Зауважимо, що стосовно процесу навчання для виконання вищезазначених вимог, як зазначає Н. Тализіна, необхідно розробити три моделі: цілей навчання (для чого навчати); змісту навчання (чому навчати); процесу засвоєння (як навчати) [10].

Ми зосереджуємо увагу на третій моделі – процесу засвоєння, хоча треба зазначити, що всі вони пов'язані між собою. Головна особливість процесу засвоєння полягає в тому, що знання можуть бути засвоєні тільки тоді, коли студент уміє виконати з ними будь-які дії, тобто управляти ними. Управління процесом засвоєння знань відбувається за етапами. У літературі, яка аналізує процес управління різних систем, немає єдиної думки про кількість та зміст етапів управління. Нами взята за основу найбільш узагальнені складові управлінського циклу, а саме: мотивація, планування, організація, контроль, корекція, регуляція.

Звертаючи увагу на важливість формування автономії студента у ході вивчення іноземної мови, у процесі створення системи зосереджується увага на управлінні засвоєнням знань на студентському рівні, на таких функціях управління як самоконтроль, самокорекція та саморегулювання.

Квінтесенцією іншомовної підготовки фахівця є міжкультурна професійна комунікація. Саме професійна комунікація покладена в основу формування полікультурної мовної професійної особистості, що є метою професійно зорієнтованої іншомовної підготовки фахівця.

Інноваційність створеної системи також простежується і в організаційній площині. За підтримки ректорату, Вченої ради

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, були внесені зміни в організаційну модель навчання іноземній мові за професійним спрямуванням для студентів таких галузей знань: «Економіка та підприємництво», «Менеджмент і адміністрування», «Інформатика та обчислювальна техніка» та «Видавничо-поліграфічна справа».

Модель навчання ґрунтувалася на результатах п'ятирічного експерименту, який проводився в університеті за напрямом підготовки бакалаврів «Комп'ютерні науки» та за освітнім ступенем «Магістр» за спеціальностями «Інформаційно-управляючі системи та технології (за галузями)» та «Комп'ютерний еколого-економічний моніторинг». Застосовуючи міждисциплінарний підхід, з боку випускної кафедри поступила пропозиція щодо змістового наповнення курсу викладання іноземної мови, що повністю віддзеркалює професійну спрямованість даного напрямку підготовки та спеціалізації. Змістова складова містила у собі ті компетентності, які необхідно сформувані у студентів під час навчання іноземній мові. Спільними зусиллями кафедри інформаційних систем та іноземних мов було розроблено навчальні та робочі програми з дисциплін «Іноземна мова», «Поглиблене вивчення іноземної мови» та «Іноземна мова для ІТ галузі» для цих студентів.

Охоплюючи великий діапазон фахового матеріалу, який був обраний випускною кафедрою, нею було виділено у навчальному плані підготовки фахівців ІТ сфери шість контактних годин на тиждень на кожному курсі навчання, включаючи освітні ступені «Бакалавр» та «Магістр». Проект для всіх курсів починався одночасно з першого вересня за своїми тематиками. Унікальність такого проекту ще була у тому, що всі навчальні матеріали були адаптовані викладачами кафедри іноземних мов з аутентичної англомовної фахової наукової та навчальної літератури, які були запропоновані випускною кафедрою. Так, наприклад, базуючись на цьому, основна тематика вивчення іноземної мови містить такі розділи як: «Інформаційні системи та технології», «Інформаційні системи та мережі», «Інформаційні

системи в організаціях» тощо, що, у свою чергу, розбивається на підтеми та виносяться на практичні заняття та самостійну роботу студентів. Лексичний діапазон формується не тільки на основі професійно зорієнтованих тем вивчення, а й тем повсякденного вжитку. Усі ці теми як професійного так і повсякденного вжитку допомагають формувати лексичну компетентність майбутнього фахівця, де лексична компетентність розуміється як знання і здатність використовувати мовний словниковий запас, що складається з лексичних та граматичних елементів.

Результати аналізу вимог роботодавців щодо володіння іноземною мовою показали необхідність серйозного підходу до поглиблення вивчення граматики. Тому нами було включено теми щодо формування граматичної компетентності у студентів, яка розглядається як здатність розуміти й виражати значення, продукуючи і розпізнаючи правильно оформлені фрази та речення. Засвоєння мовних знань більше віднесено на самостійну роботу студентів для чого викладачами кафедри іноземних мов розроблено систему завдань для самостійної роботи студентів, які розміщені у Moodle, що значно прискорило вивчення іноземної мови.

Безумовно особливе значення надається і фонологічній компетенції, що містить знання й навички перцепції і продукції звукових одиниць мови та засобів їх реалізації у певному контексті, фонетичних ознак розрізнення фонем, фонетичного складу слів, фонетики речення, фонетичної редукції. Фонетичний контроль здійснюється у ході вивчення нових мовних одиниць або удосконалення уже засвоєних.

Основну увагу на практичних заняттях приділено формуванню прагматичної компетентності студентів. Як зазначено у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, прагматична компетенція пов'язана із знанням користувача/ студента про принципи, за якими висловлювання/ повідомлення : організуються, структуруються та укладаються («дискурсивна компетенція»), використовуються для здійснення комунікативних функцій («функціональна компетенція»), узгоджуються

згідно з інтерактивними та трансактивними схемами («компетенція програмування мовлення») [6, с. 122]. Нами використовуються ілюстративні шкали запроваджені для таких аспектів дискурсивної компетенції як: вміння пристосовуватись до обставин (гнучкість), дотримання правил ведення бесіди, тематичне розгортання та зв'язність і злитність [6, с. 123–124]. Зауважимо, у роботі зі студентами ми дотримуємося загальнорекомендованих рівнів володіння мовою – A1, A2, B1, B2, C1, C2.

Функціональна компетенція пов'язана з використанням у спілкуванні усного мовлення та письмових текстів зі спеціальними функціональними цілями, яке оцінюється у категоріях швидкість мовлення та точність висловлювання.

Користуючись дескрипторами, які зазначені у Загальноєвропейських рекомендаціях щодо мовної освіти, нами було виокремлено основні щодо формування іншомовної компетентності студентами за стобальною шкалою вимірювання основних видів мовленнєвої діяльності. У ході використання різних видів мовленнєвої діяльності, а саме: сприймання, продукція, інтеракція або медіація (усна або писемна) реалізується комунікативна мовленнєва компетентність студентів.

Формування іншомовної компетентності проходить через реалізацію завдань, які не є суто мовленнєвими, навіть коли вони передбачають функціонування певних видів мовлення та використання комунікативної компетентності студента. Виконання поставлених завдань відбувається на основі застосування видів мовленнєвої діяльності, вони передбачають опрацювання шляхом рецепції, продукції, інтеракції або медіації письмових або усних текстів. Зв'язок між завданням і текстом залежить від суті завдання. Тут важливим є саме система розроблення системи завдань щодо формування та розвитку мовної та мовленнєвої компетентності студентів з іноземної мови за професійним спрямуванням. Викладачами кафедри іноземних мов за ініціацією завідуючої було створено систему завдань, які відповідали комунікативній спрямованості, були діяльнісно-орієнтованими

та ґрунтувалися на автентичних текстових матеріалах і могли бути застосовані з урахуванням ІТ технологій.

Важливим фактором у навчанні студентів іноземній мові за професійним спрямуванням є безпосередня їх взаємодія з викладачами. Взаємонавчання є основою їх ефективної взаємодії, яка приводить до розвитку професійних компетенцій як викладачів, так і студентів. Прикладом такої взаємодії є спільні проекти щодо тем, які зазначені у робочій програмі. Проекти мають як навчальний, так і науковий характер. Так, наприклад, для студентів є одним із цікавих завдань знайти та презентувати ролик з YouTube за означеною програмою темою, за темою курсових або дипломних робіт. Також популярною серед студентів є щорічна студентська науково-практична конференція, яка відбувається іноземною мовою, а доповіді студентів оформлюються як тези виступів і друкуються в університетському журналі іноземними мовами. У минулому навчальному році у такій конференції взяло участь понад двохсот студентів університету. Все це сприяє підвищенню якості навчання студентів іноземній та вмотивовує студентів до навчання.

Отже, за результатами експерименту виявилось, що студенти напряму підготовки «Комп'ютерні науки» формують професійно зорієнтовану іншомовну компетентність краще за студентів інших напрямів підготовки. Також підраховано, що протягом останніх трьох років студенти цього напряму підготовки складають державний іспит на «відмінно» на 20% вище ніж студенти інших напрямів підготовки.

У 2013-2014 навчальному році було прийнято рішення адміністрацією та Вченою радою університету щодо розповсюдження досвіду на інші напрями підготовки та уніфікування навчального навантаження з вивчення іноземної мови для всіх студентів усіх напрямів підготовки, враховуючи вивчення другої іноземної мови, зокрема на тих спеціальностях, які мають можливість навчатися на міжнародних магістерських програмах.

Таким чином, на першому та другому курсі студенти усіх напрямів підготовки вивчають мову в аудиторії шість годин на тиждень. На третьому та четвертому курсах студентам запропоновано вибіркова складова за навчальним планом освітньо-професійних програм «Вільний майнор» (окремі непрофільні навчальні дисципліни освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, з яких студент самостійно може створити свій власний унікальний майнор), де на вивчення іноземної мови виділяється п'ять кредитів на семестр, зокрема чотири контактних години на тиждень [11]. Після чотирьох років вивчення іноземної мови студенти складають письмово державний іспит. Навчаючись на освітньому ступені «Магістр» слухачі можуть також обирати вибірково складову за навчальним планом освітньо-професійних програм маг-майнерів з вивчення іноземної мови. Навантаження цих дисциплін складає п'ять кредитів у двох семестрах, зокрема чотири контактних години на тиждень.

Звертаючи увагу на кількість кредитів, які відокремлені для вивчення іноземної мови, викладачами кафедри іноземних мов розроблено та систематизовано навчальні матеріали у відповідності до сучасних вимог і з застосуванням ІТ технологій.

Так, наприклад, навчання на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням передбачає частіше всього широку професійну спрямованість щодо вироблення широкої професійно-орієнтованої комунікативної компетентності, що зорієнтована на студента, який ще не працював у сфері бізнесу. Отже студентам першого курсу факультетів економічного спрямування було запропоновано ділову іноземну з загальними темами вивчення: вступ до економічної спеціальності, види компаній, форми ведення бізнесу, людські ресурси, фінансування та облік бізнесу тощо [12]. Уже на другому курсі відбувається поглиблення в спеціалізацію, тобто відбувається формування лексичних одиниць за конкретним напрямом їх майбутньої економічної діяльності, наприклад, у банківській, маркетинговій, фінансовій або інших сферах діяльності. Таким чином, професійно-орієнтовна

комунікативна компетентність у студентів відбувається поступово, циклічно та системно, що дозволяє викладати іноземну мову за професійним спрямуванням з більшою ефективністю у межах базового та факультативного курсу вивчення дисциплін «Іноземна мова», «Поглиблене вивчення іноземної мови», «Ділова іноземна мова», «Комунікація у професійній діяльності». Зауважимо, що навчальний матеріал розробляли на основі комунікативного підходу, тому що одиницею навчання та організацією навчального матеріалу стала мовленнєва діяльність, що здійснюється на основі вирішення комунікативних завдань, які містять інтегровані компоненти усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності (письмо, говоріння, читання, аудіювання). Необхідно звернути увагу на те, що у процесі розроблення комунікативних завдань було дібрано достатня кількість мовних дій, які могли б задовольнити комунікативні потреби певного контингенту студентів. Такий підхід мав місце у ході розроблення матеріалів для студентів економічних спеціальностей. Навчальні матеріали побудовані таким чином, що дозволяють підготуватися до складання міжнародного іспиту Business English Certificate (BEC). Система завдань, яка є у цьому іспиті також взята за основу у підготовці екзаменаційних матеріалів до державного іспиту наприкінці четвертого року навчання студентів та до вступу в магістратуру.

Нині більше 250 студентів нашого університету протягом п'яти років (з 2011 року) успішно склали міжнародний іспит, який перевіряє рівень володіння ділової англійської мови (Business English Certificate (BEC)) і отримали відповідний сертифікат. Що є підтвердженням якості викладання іноземної мови у Харківському національному економічному університеті ім. С. Кузнеця на міжнародному рівні. Цей іспит щороку проводиться на базі нашого університету фахівцями Кембріджського центру з оцінювання рівня оволодіння англійською мовою. Викладачі кафедри іноземних мов (відтепер кафедри педагогіки та іноземної філології) надають консультативну та практичну допомогу щодо підготовки до складання цього іспиту на різних рівнях як студентам, так і викладачам інших дисциплін. Зазначимо, що

більше 140 викладачів університету склали також міжнародний іспит і отримали про це сертифікати.

Отже, нова організація навчального процесу стимулює необхідність інтенсифікації навчання студентів іноземній мові за професійним спрямуванням. Інтенсифікація навчання може відбуватися за умов зміни змісту, методів, засобів, форм та організації навчання. У нашому випадку нами використані всі зазначені напрями.

Запропонована інноваційна система професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів Харківського національного університету ім. С. Кузнеця віддзеркалює динаміку іншомовної підготовки майбутніх фахівців від оволодіння іноземною мовою у ситуаціях професійного спілкування до оволодіння мовою для потреб спеціальності, що і є кінцевою метою розробленої моделі навчання, яка також спрямована на реалізацію важливого принципу навчання упродовж життя.

Таким чином, у процесі створення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця було виконано основні умови, які сприяли досягненню визначеної мети, а саме: на організаційно-адміністративному рівні: уніфікація навчальних планів щодо вивчення іноземної мови, запровадження вибіркової складової освітньо-професійних програм для бакалаврів «Вільний майнор», для магістрів – маг-майнор, враховуючи інтегрований та міждисциплінарний підхід до викладання іноземної мови, у т.ч. викладання профільних дисциплін іноземною мовою, матеріально-технічна підтримка кафедри іноземних мов, зокрема мультимедійною дошкою «Smartboard», а також іншими технічними засобами. Для розширення можливостей щодо вивчення інших мов у 2003 році був заснований факультатив «Ділова іноземна мова» на базі кафедри іноземних мов. На організаційно-методичному рівні було створено творчі групи серед викладачів кафедри іноземних мов щодо розробки детальних навчальних матеріалів для кожної навчальної дисципліни з іноземної мови на основі автентичних іншомовних джерел. На навчально-дослідному рівні:

створення міжкафедральних об'єднань з метою підвищення ефективності міжкафедральної взаємодії, проведення науково-методичних семінарів щодо методики викладання іноземної мови із застосуванням найсучасніших технологій у процесі навчання іноземним мовам, зокрема ІТ.

Проте перелік умов, який було виконано щодо застосування та підтримки системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів вишу не є вичерпаним, у перспективі планується створити на базі кафедри педагогіки та іноземної філології лінгвістично-методичні семінари для вчителів іноземних мов дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів ВНЗ та розширити сферу послуг з іншомовної підготовки фахівців для працівників компаній та інших організацій з метою підвищення рівня навченості працівників з іноземної мови, відтворюючи модель безперервної іншомовної освіти, починаючи з дитячого садочка та упродовж життя.

Список використаної літератури.

1. Социальная философия: учебник / [под ред. Андрущенко В. П., Горлача Н. И.]. – Киев – Харьков: Издательский центр «Единорог», 2002. – 736 с.
2. Білорус О. Г. Глобальна перспектива і сталий розвиток: (Системні маркетол. досл.) / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. – К.: МАУП, 2005. – 492 с.
3. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеоклассической науке и в образовании / В. Г. Буданов. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 232 с
4. Вятютнев М. Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах / М.Н.Вятютнев // Русский язык за рубежом. – 1977. – № 6. – С.38
5. Сахарова Н. С. Развитие иноязычной компетенции студентов университета: дис. доктора пед. наук / Наталья

Сергеевна Сахарова. – Оренбург, 2004. – 405 с. – Режим доступа:
<http://www.twirpx.com/file/774854/>

6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

7. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.

8. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: кол. монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, Г. А. Полякова [та ін.]; заг. ред. Г. В. Єльнікова. – Чернівці : Технодрук, 2009. – 570 с

9. Гончар О. В. Педагогічна взаємодія учасників навчального процесу в системі вищої освіти України (історико-педагогічний аспект): монографія / О. В. Гончар. – Харків : ХНАДУ, 2011. – 424 с.

10. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний (психологические основы) / Н. Ф. Талызина. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1984. – 344 с.

11. Електронний ресурс
http://www.hneu.edu.ua/Elective_component_of_educational_and_professional_programs

12. Борова Т. А. Іноземна мова професійного спрямування. Кроки до підприємницької діяльності (Steps into Business): підручник / Т. А. Борова, Н. О. Бутковська. – Х. : Вид-во «ІНЖЕК», 2010. – 336 с. (англ.).

У статті висвітлені результати застосування системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів Харківського національного

економічного університету (ХНЕУ) ім. С. Кузнеця, застосування якої підвищило якість підготовки фахівців з економічних спеціальностей та комп'ютерних наук з іноземної мови. Обґрунтовано своєчасність створення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Проаналізовано ефективні методи, форми та засоби формування комунікативної іншомовної компетентності у студентів ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Виокремлено основні шляхи організації процесу навчання іноземній мові у ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

В статье освещены результаты внедрения системы профессионально ориентированной языковой подготовки студентов Харьковского национального экономического университета (ХНЭУ) им. С. Кузнеця, применение которой повысило качество подготовки специалистов экономических специальностей и компьютерных наук по иностранному языку. Обоснована своевременность создания системы профессионально ориентированной языковой подготовки студентов ХНЭУ им. С. Кузнеця. Проанализированы эффективные методы, формы и средства формирования коммуникативной языковой компетентности студентов ХНЭУ им. С. Кузнеця. Выделены основные пути организации процесса обучения иностранному языку в ХНЭУ им. С. Кузнеця.

The article deals with the results of implementation of the S.Kuznets Kharkiv National University of Economics (KhNUE) students professionally orientated foreign language education system, applying of which improved the quality of specialists in economic specialities and computer sciences preparation in foreign languages. The topicality of S.Kuznets KhNUE students professionally orientated foreign language education system development is grounded. The effective methods, forms and means of S.Kuznets KhNUE students foreign language professional communicative competence acquisition are analyzed. The ways of foreign languages learning process organization in the university are distinguished.